

ŠIMIĆEVA DVOJEZIČNA PJESNIČKA ZBIRKA U NASTAVI HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI U MAĐARSKOJ

(Antun Branko Šimić, *Átváltozások Preobražjenja /Fordította, szerkesztette és a tanulmányt írta Lukács István*,¹ ELTE BTK, Szilv Filológiai Tanszék, Budapest, 2020)

Uvijek s iščekivanjem i velikom znatiželjom čitam novi broj *Opera Slavica Budapestinenzia*, izdanje Odsjeka za slavensku filologiju budimpeštanskoga Filozofskog fakulteta Sveučilišta Eötvös Loránd, ali tema najnovije edicije posebno me je obradovala. Prelistajući dvojezičnu pjesničku zbirku Antuna Branka Šimića *Átváltozások Preobražjenja*, vratila sam se u prošlost, u kasne 1990-e kada smo s profesorom Stjepanom Lukačem počeli raditi na prevođenju Šimićevih pjesama. Mi, mladi, pomalo neiskusni studenti brzo smo odustali, ali se još sjećam naših razgovora i rasprava o pjesmama: Što znači da su pjesnici čuđenje u svijetu?² Plavi plašt je aureola, mantil ili djevojačka kosa?³ i Što raditi s paunovim repom?⁴ Bila sam znatiželjna kako je na ta nekadašnja pitanja profesor Lukač odgovorio.

Prevođenje je težak posao, jedan poseban pristup književnom tekstu, a kao nuspojava javljaju se privrženost i ljubav prema tom književnom djelu. Tako su Šimićeve pjesme postale meni bliske, postale su dio mene. Kao profesorica hrvatskoga jezika i književnosti u svom radu redovito susrećem Šimićeve pjesme i imam zadaću predstaviti ih učenicima, što nije nimalo lako. Pjesme su kratke i sažete, jedna-jedina riječ vodi nas u filozofske dubine, a tu je još i slobodan stih. Naravno, sve

¹ Knjigu je preveo, uredio i uvodnu studiju napisao István Lukács (Stjepan Lukač).

² A. B. Šimić, *Pjesnici*.

³ A. B. Šimić, *Ljubav*.

⁴ A. B. Šimić, *Podne i bolesnik*.

što sam navela čini ljepotu i daje posebnost Šimićevim pjesmama, ali kako to prikazati tinjedžerima XXI. stoljeća koji su začarani potrošačkim društvom i novim tehničkim dostignućima? Kako im objasniti riječi „Čovječe pazi da ne ideš malen ispod zvijezda!”?⁵ Kako ih pridobiti na razmišljanje? Tijekom svog rada s učenicima, naučila sam možda najvažnije načelo da je tako – isto kao što je neka odgojno-obrazovna ustanova uspješna ako prati društvene promjene i prilagođava se novim prilikama – i profesorov rad uspješan ako je otvoren prema učenicima, ako prepoznaje njihovu raznolikost te traži li i prepoznaje li nove putove i mogućnosti u podučavanju. Sukladno tome počela sam proučavati ovu Šimićevu dvojezičnu zbirku s očima profesorice hrvatskoga jezika i književnosti.

Hrvati u Mađarskoj imaju intenzivni kulturni, znanstveni i sportski život, a u mađarskome odgojno-obrazovnom sustavu djeluje znatan broj osnovnih škola i dvije gimnazije u kojima učenici hrvatskoga podrijetla mogu učiti i njegovati svoj materinski jezik. Jedna od tih ustanova je budimpeštanski Hrvatski vrtić, osnovna škola, gimnazija i đачki dom (HOŠIG) gdje i ja radim. Naša se ustanova, kao što sam rekla, uklapa u mađarski odgojno-obrazovni sustav, ali je posebna jer je narodnosna i dvojezična. Narodnosni karakter se očituje u tome što osim samog podučavanja hrvatskoga jezika, njegujemo i hrvatsku kulturu: u školi radi plesna skupina, zbor, orkestar i kazalište koji su glavni protagonisti naših kulturnih programa. Dvojezičnost znači da predmete uče na dva jezicima osim povijesti, zemljopisa, hrvatskoga narodopisa i naravno hrvatskoga jezika i književnosti koji se odvijaju na hrvatskom jeziku te mađarskog jezika i književnosti što djeca uče na mađarskom. Mali broj učenika u razredima daje ustanovi obiteljsko ozračje, a veliki broj programa jamči da kod nas nikad nije dosadno. Škola je u prvom redu namijenjena učenicima hrvatskoga podrijetla u Mađarskoj, ali imamo i učenike iz Hrvatske, iz Vojvodine, a pohađaju našu školu i učenici mađarskog podrijetla koji žele naučiti hrvatski jezik i upoznati našu kulturu. Danas, u vrijeme uznapredovale asimilacije među Hrvatima u Ma-

⁵ A. B. Šimić, *Opomena*.

đarskoj HOŠIG ima posebnu ulogu u očuvanju i njegovanju hrvatskoga jezika i kulture. Nositelj je tog odgovornog zadatka, a s raznim kulturnim i sportskim manifestacijama spona je između Hrvatske i Mađarske. No, glavni cilj HOŠIG-a je odgojiti hrvatsku mladež koja može opstati u današnjemu modernom svijetu, a da ne zaboravi svoje podrijetlo, kulturu i jezik. Upravo su zato nastavni sati hrvatskoga jezika i književnosti posebno važni, daju osnovu hrvatskog odgoja.

Šimićeva dvojezična zbirka dobrodošla je na sate hrvatske književnosti jer uvelike olakšava rad profesora, a učenike približava pjesniku i njegovim pjesmama. Kako je listam, razmišljam na koji način bi bilo najzanimljivije i najučinkovitije obraditi Šimićeve pjesme rabeći ovu zbirku. Interpretaciju bih planirala na 2-3 nastavna sata. Radili bismo u grupama, interaktivno. Prije toga kao domaću zadaću dala bih prevesti nekoliko Šimićevih pjesama, jednu ili dvije po unaprijed organiziranim grupama. Za tu nastavu pripremila bih prezentaciju koja bi sadržavala scenarij sata, pitanja, Šimićeve pjesme na hrvatskome, slike i pomagala za analizu.

Na nastavnom satu imat ćemo po grupama dvije-tri knjige; učenici će pisati u svojim bilježnicama. U pristupu književniku i njegovim djelima najprije ćemo odrediti književno razdoblje u kojem je dotični književnik stvarao. Razgovarat ćemo o njegovim osobito važnim i zanimljivim životopisnim podacima te o okolnostima nastanka djela.

Tako bismo i ovaj put mogli započeti, ali temu bismo htjeli obraditi pomoću unaprijed sastavljenih pitanja vježbajući kompetenciju korištenja jezika, a unutar toga razumijevanje pismenog teksta. U Šimićevu slučaju, zahvaljujući ovoj novoj knjizi, sve imamo na jednom mjestu. Temeljito je izrađena: osim samih pjesama na dvama jezicima nalazimo u njoj predgovor i pogovor s mnoštvom zanimljivih podataka, studiju pod naslovom *Preobraženja (Átváltozások) Antuna Branka Šimića* i detaljan pjesnikov životopis. Zbirka je uljepšana pjesnikovim fotografijama. Nakon priređivačeva/prevoditeljeva uvodnog teksta nalazi se izvorna naslovnica ove pjesnikove prve i jedine pjesničke zbirke, a potom dvojezični stihovi. Knjiga daje kompletan uvid u temu i može se samostalno proučavati.

Ova dvojezična zbirka izdana je nakon sto godina od objave Šimićevih *Preobraženja*, a priređivač/prevoditelj (prof. Lukač) također je na pjesnikov rođendan pripremio knjigu za tisak. Pomoću tih zanimljivih sinkroniciteta učenici lako mogu zapamtiti važnije datume pjesnikova života. Osobito je važno kod Šimića objasniti pojmove: ekspresionizam, izraz, izražavanje te razgovarati o stilskom smjeru koji on predstavlja, zato ćemo pročitati (i na hrvatskom i na mađarskom) njegovu pjesmu *Teški zrak* u kojoj lirski subjekt jednostavno objašnjava srž ekspresionizma: „... stanem nasred ceste i kriknem iz svih snaga.”

Nakon uvodnih informacija o pjesniku naglasak stavljamo na analizu njegovih djela pri čemu vježbamo sastavljanje usmenog teksta, tj. vježbamo usmeno izražavanje. Budući da su naši učenici govornici na različitim jezičnim razinama, prvi zadatak u analizi uvijek je objašnjenje eventualno nepoznatih riječi. Služeći se ovom dvojezičnom zbirkom, taj zadatak mogli bismo preskočiti i time ubrzati rad jer učenici samostalno mogu provjeriti značenje pojedinih riječi, odnosno cijele strofe. Izabranu pjesmu iz svake grupe naglas bi mogao pročitati jedan učenik, a nakon toga mogli bismo odrediti književnu vrstu, temu, motive, stilske figure i opisati formu pjesme. Nakon klasične analize izdvojiti ćemo najvažnije teme i motive iz njegovih pjesama i pokušati ih povezati s našim životom i time približiti učenicima pjesnikov svijet. Tako ćemo ih motivirati na daljnje razmišljanje. Za domaću zadaću mogli bi dobiti sastavljanje pismenog teksta od narečenih Šimićevih tema. Zadnju pjesmu u ovoj knjizi (prevedenu na mađarski) mogli bismo također pročitati na oba jezika i usporediti s Matoševom pjesmom *Notturmo*, uočavajući razlike u izražavanju i doživljavanju. Na kraju zanimljivoga sveukupnog posla mogli bismo – naravno – ustanoviti tko je bolje preveo pjesme: učenici ili prof. Lukač.

Biti Hrvat u Mađarskoj znači poznavati i osjećati dvije države, dva naroda i dvije kulture, stoga je naša zadaća biti spona među dvama narodima. Tu našu zadaću simbolizira i ova nova dvojezična zbirka Šimićevih pjesama.

Kada čitamo pjesme u novoj dvojezičnoj zbirci, bude se u nama osjećaji poput ponosa i radosti da možemo pjesnički svijet Antuna Bran-

ka Šimića podijeliti s onima za koje je sve to bogatstvo, prekrasno blago bilo nedostupno. Objavljivanje Šimićevih pjesama na mađarskom i hrvatskom jeziku u posebnoj knjizi je veliki doprinos i književnosti Hrvata u Mađarskoj.

Antuna Branka Šimića i nas odvaja cijelo jedno stoljeće, različite razine svijesti, različite povijesne okolnosti, ali spajaju nas osjećaji koji su općeljudski jer se odnose na svakog pojedinca u svakom vremenu. Šimićevi savjeti i poruke su i dan-danas aktualni, a njegov krik još i danas odzvanja. Zbog toga je dvojezična zbirka Šimićevih pjesama dobrodošla i za cijelu hrvatsku zajednicu u Mađarskoj, i za Mađare također, u ovome virusnom vremenu dok se moramo skrivati iza maski, kada smo zatvoreni u svoje domove, dok su fizički kontakti minimalizirani, kada ne možemo svojim voljenima i prijateljima izraziti ljubav i općenito svoje osjećaje. Šimić nas svojim pjesmama podsjeća da smo još uvijek ljudi s osjećajima, težnjama, željama, nadama, bolovima, patnjama, strahovima i ljubavima i – ako već nije ostalo ništa – imamo pravo biti „krik sa krovova”.⁶

Marija Šajnović (Mária Sajnovics), prof.

Bp., 29. ožujka 2021.

⁶ Tin Ujević, *Svakidašnja jadicovka*.